

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 9
2024

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 9

Рівне, 2024

Студентський дайджест : збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти.
Випуск 9. Рівне : РДГУ, 2024. 106 с.

Головний редактор :

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Виконавчий редактор :

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної колегії :

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Юрчук Олена Сергіївна – здобувач ступеня PhD кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету за спеціальністю 053 «Психологія».

*Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ
(протокол № 4 від 25 квітня 2024 року).*

Рекомендації щодо розвитку психологічної готовності до батьківства серед старшокласників включають різноманітні методи реалізації. Перш за все, важливо організувати психологічну освіту через проведення лекцій, семінарів та тренінгів з психології батьківства та сімейних відносин. Це сприятиме підвищенню рівня знань учнів про важливі аспекти батьківства. Друга рекомендація полягає у розвитку емоційної стійкості через вправи на розвиток емоційного інтелекту та тренінги з управління стресом, що сприятиме підвищенню їхньої здатності ефективно впоратися з емоційними викликами та стресовими ситуаціями.

Очікувані результати включають підвищення загального рівня психологічної готовності юнаків до майбутнього батьківства, покращення їхніх навичок управління емоціями та здатності ефективно спілкуватися та вирішувати конфлікти. Такий комплексний підхід дозволить старшокласникам отримати необхідні знання та навички для успішного виконання ролі батька чи матері в майбутньому.

Висновки. Таким чином, психологічна готовність до батьківства є складним і багатогранним явищем, яке охоплює широкий спектр психічних, емоційних, соціальних та поведінкових аспектів. Ключові елементи цієї готовності включають усвідомлення відповідальності за майбутню дитину, підготовку до змін у соціальному статусі та ролях, здатність ефективно взаємодіяти з дитиною, адаптацію до нових життєвих умов та розуміння власних мотивацій для становлення батьками.

Список використаних джерел

1. Андрейко А.В. Батьківство як психологічний феномен. *Наукові записки Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України Київ*: Міленіум, 2006. Вип. 29. С. 57–63.
2. Бочелюк В. Й. Сучасні підходи до формування шлюбно-сімейних уявлень та майбутнього батьківства у молоді. *Соціально-психологічні особливості самореалізації особистості в сучасному суспільстві : монографія*. Сєверодонецьк: СНУ ім. В. Даля, 2016. С. 35–49.
3. Лисенко І. П. Психологічний тренінг як засіб підготовки молоді до шлюбно-сімейних відносин. *Дніпровський науковий часопис публічного управління психології, права*. 2021. № 6.
4. Магдисюк Л.І., Демчук В.Б. психологічна готовність української молоді до материнства. *Science, Research, Development: матеріали міжнар. наук. конф., м. Луцьк, 27-28 лют. 2022*. Луцьк, 2022. С. 68-69.
5. Черній Т.В. Формування свідомого батьківства як особистісної стратегії в юнацькому віці: кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю «053 - психологія». Тернопіль: ТНТУ, 2023. 65 с.

УДК 316.61:314.151.3-054.73

АДАПТАЦІЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Галело Тетяна, здобувач ОС «магістр»

спеціальності 053 «Психологія», 1 курс, РДГУ

Науковий керівник: Піонтковська Д.В., канд. психол. наук, доцент

Постановка проблеми. В умовах розвитку світової цивілізації суттєво зростає актуальність проблеми адаптації внутрішньо переміщених осіб, число яких сьогодні перевищує 71 млн. Відтак внутрішнє переміщення стало одним із глобальних соціальних викликів, що посилюється через збройні конфлікти, природні катастрофи, економічну та політичну нестабільність у багатьох країнах.

Зазначена проблема є характерною і для України, в якій вона набула особливої гостроти під час війни. Згідно з даними Міністерства реінтеграції України в нашій країні офіційно зареєстровано 4,95 млн переселенців. Понад 3 млн. з них змушені змінити місце проживання після повномасштабного вторгнення росії в Україну. Проте їх реальна кількість становить близько 7 млн. Згідно з даними, представленими у вересні 2023 року, впродовж останніх 12 місяців до цієї категорії громадян приєдналось ще 300 тис. осіб.

Переселення на нове місце негативно позначається на її фізичному та психологічному стані, зумовлює зниження соціальної активності. У зв'язку з цим виникає необхідність її залучення до повноцінної життєдіяльності у відмінному від звичного соціальному оточенні, тобто сприяння процесу адаптації (приспосування) до нових умов.

Мета дослідження полягає у аналізі проблеми адаптації внутрішньо переміщених осіб з точки зору психологічної науки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (№1706-VII в редакції від 30.12.2023 р.), внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне місце проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [3]. В Україні вживаються всі можливі заходи, що передбачені Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами, обов'язковість яких та згода надані Верховною Радою України, що стосуються запобігання передумовам вимушеного внутрішнього переміщення, захисту та дотримання свобод і прав внутрішньо переміщених осіб.

Проблема адаптації вимушених переселенців вивчалася як зарубіжними, так і вітчизняними дослідниками. Соціально-психологічна робота з такими особами набула активного розвитку в країнах, що пережили воєнні конфлікти та стикнулися з необхідністю вирішення їх негативних наслідків. Дослідження проблем вимушених переселенців та можливі шляхи їх вирішення відбувається в різних галузях наукових знань – соціології, демографії, філософії, культурології, політології та, чи не найбільше, в психології (Т. Алексєнко, Л. Балабанова, О. Блінова, В. Лефтеров, Н. Марута, В. Педоренко, З. Спринська, Н. Шиліна). Проблема адаптації особистості досліджувалася такими вченими, як М. Блажівський, В. Верхоланцева, І. Галецька, А. Камбур, Л. Коробка, С. Ніколаєнко, Ю. Сікора, Ю. Ягупова. Питанням адаптації внутрішньо переміщених осіб приділяли увагу С. Волошин, Є. Дікова, О. Зінченко, Ю. Жданович, Г. Лазос, Н. Могильова, К. Оберг, В. Рижакова, О. Солдатова, Т. Стефаненко. Різні її аспекти представлено в дослідженнях вітчизняних учених: О. Блінова (взаємозв'язок психологічного благополуччя та успішності адаптації мігрантів), В. Середа, О. Міхеєва (мотиви, що спонукали до переміщення людей, серед яких або нестерпні умови проживання або пряма загроза життю), М. Колодій (ставлення приймаючої громади до переселенців), Я. Юрків (труднощі соціально-психологічної адаптації вразливих верств внутрішньо переміщених осіб), Ю. Максименко (психологічні особливості особистісних змін внутрішньо переміщених осіб), О. Венгер (досвід надання допомоги внутрішньо переміщеним особам) та ін.

Аналіз наукових джерел свідчить про те, що в дослідженні проблеми адаптації внутрішньо переміщених осіб основна увага приділяється різним аспектам, в залежності від теоретико-методологічного підходу. Так, з точки зору медичної науки, адаптація ВПО цікавить науковців в питаннях їх стану здоров'я, поширеності епідемій; з точки зору антропології та соціології – проблема трансформації ідентичності, особливостей взаємодії ВПО з іншим культурним середовищем; з точки зору економіки – відновлення професійного рівня та статусу, доступу до ринку праці, витрат та потенціалу ВПО тощо.

Сучасними науковцями виділяється два основних теоретико-методологічних підходи в дослідженні адаптації та інтеграції ВПО: соціокультурний та ресурсний.

Соціокультурний підхід розглядає адаптацію як процес подолання шоку від зміни звичного культурного середовища, а також як необхідність пристосування до іншої культури через співіснування власної ідентичності з ідентичностями соціальних груп, які оточують на даний момент. В рамках ресурсного підходу адаптація є пристосуванням до втрати тих ресурсів, які ВПО мали до переміщення та отримання доступу до аналогічних ресурсів в новому місці проживання.

Психологічна наука в проблемі адаптації внутрішньо переміщених осіб досліджує всю сукупність психологічних факторів, умов, можливостей, проблем та ресурсів (від стану здоров'я до трудової мотивації), які впливають на їх психічне здоров'я та забезпечують ефективність діяльності. Адже адаптація є процесом пристосування до деякої ситуації в результаті її зміни, до вимог суспільства, а наслідком такого процесу, успішність пристосованості до нових умов проживання, нових обставин, діяльність особи, безпосередньо пов'язані з метою пристосування та засвоєнням цінностей і норм нового соціального середовища. В процесі адаптації надзвичайно важливим елементом є прояв взаємодії внутрішньо переміщених осіб з оточенням та їх власна активна діяльність.

Враховуючи те, що в результаті вимушеної міграції відбувається значне погіршення соціального статусу особи, змінюються звичні умови проживання, стає неможливою звична життєдіяльність, виникає реальна загроза власній безпеці та безпеці сім'ї, перспективи нормалізації ситуації є відсутніми чи невизначеними, центральним елементом адаптації, як зазначають Ю. Пащенко та А. Путінцев, «...є її мета, виходячи з якої суб'єкт знаходить вихід зі стану конфлікту із зовнішнім середовищем. Активна стратегія адаптації передбачає прагнення суб'єкта змінити середовище, пасивна – підкорення життєвим обставинам» [2].

Проте, згідно досліджень Д. Канемана та А. Тверські, є можливим комплексний варіант поведінки людей в умовах ризику та невизначеності – «феномен асиметрії», при якому «...людина приймає ряд несумісних рішень, частина з яких на перспективу спрямовані на досягнення виграву та рішень, що мають на меті уникнення програшу» [4]. Відповідно до такої точки зору необхідно враховувати відповідність перебігу адаптації внутрішньо переміщених осіб до U-подібної кривої, окремі частини якої поділяються на такі етапи:

- перший етап – оптимістичні очікування та сподівання на майбутнє;
- другий етап – зростання негативного впливу нового середовища на людину, що призводить до розчарування та супроводжується виникненням стану депресії;
- третій етап – максимальна інтенсивність проявів симптомів безпорадності, виникнення психосоматичних порушень та розладів;
- четвертий етап – поява оптимізму, відчуття задоволеності новими умовами та інтегрованість до них;
- п'ятий етап – повна адаптація особистості до нових умов.

Факторами, що ускладнюють процес адаптації ВПО до нового соціокультурного середовища, можуть бути насамперед такі, як переживання психологічної травми «...вигнання, сформованими на цьому підґрунті соціальними установками та регламентовано ціннісно-нормативними позиціями групи, що транслуються через міжособистісну та масову комунікацію» (О. Зінченко) [1]. Адже власне сам процес адаптації завершується набуттям певного статусу, корекцією соціальних уявлень, поведінки, переживань, які призводять до відповідності очікування та особистості, так і групи, до подолання соціальної дезадаптації.

Висновки. Адаптація внутрішньо переміщених осіб, що є особами, які змушені були покинути своє місце проживання в результаті ускладнення політичної, соціальної, економічної, екологічної ситуації у відповідній адміністративно-територіальній одиниці з метою уникнення порушень прав людини, воєнного конфлікту, жорстокого поводження і потребують правового та соціального захисту держави, є комплексним процесом та комплексною проблемою, що об'єднує багато наукових сфер – соціологію, медицину,

економіку, психологію тощо. Дослідження проблеми адаптації внутрішньо переміщених осіб в сучасній науці в основному здійснюється з точки соціокультурного та ресурсного підходів: об'єктом вивчення в соціокультурному підході є переважно внутрішній світ ВПО, суб'єктивні виміри їх адаптації та інтеграції в нове соціальне середовище; ресурсний підхід приділяє увагу передусім зовнішнім атрибутам та об'єктивним параметрам адаптації ВПО.

Адаптація внутрішньо переміщених осіб є багатограним процесом. Оскільки вимушене переміщення через воєнний конфлікт є кризовою чи екстремальною ситуацією, яка є загрозовою для життя та здоров'я особи, рівень адаптованості ВПО обумовлюється рівнем активності, здатністю реалізовувати оптимальні стратегії виходу із кризових ситуацій, пристосовуватися до нових вимог та цінностей суспільства.

Список використаних джерел

1. Зінченко О.С. Теоретичні засади дослідження соціально-психологічної адаптації внутрішньо-переміщених осіб. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2015. №4 (29). С. 47-53.
2. Путінцев А.В., Пащенко Ю.Є. Адаптація внутрішньо переміщених осіб в регіонах України: сутність, поняття, підходи. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 9. С. 110-121.
3. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Закон України №1706-VII від 20.10.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 1.01.2024).
4. Kahneman D., Tversky A. Choices, values and frames. New York : Russell sage Foundation, 2000. 860 p.

УДК [159.942:355.087.1]:355.422

ВПЛИВ УЧАСТІ У БОЙОВИХ ДІЯХ НА ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН ВІЙСЬКОВИХ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Грицюк Карина, здобувач ОС «бакалавр»

спеціальності 053 «Психологія», 4 курс, РДГУ

Науковий керівник: Кулакова Л.М., канд. психол. наук, доцент

Постановка проблеми. Війна, як трагічний елемент сучасного світу, завжди має значний вплив на життя людей і суспільство загалом. Вона охоплює багато аспектів людського існування, включаючи психологічне благополуччя. Війна впливає на психіку та життя військовослужбовців. Ця тема стає все більш актуальною, оскільки військові конфлікти і спори надалі залишаються складною реальністю багатьох країн світу.

Психологічний стан військовослужбовців, особливо після пережитих військових подій, може бути різноманітним і специфічним. Він може проявлятися як посттравматичним стресовим розладом (ПТСР), депресією, тривожними розладами, змінами в соціальному та психологічному адаптуванні, так і змінами у сімейних відносинах. Для створення ефективних стратегій підтримки та лікування військових, що потрапили в цю складну ситуацію, важливо розуміти такі психологічні впливи.

Мета повідомлення – здійснити аналіз впливу бойових дій на психічне здоров'я військовослужбовців Збройних Сил України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Науковці з усього світу досліджують вплив війни на психічне здоров'я військовослужбовців. Вплив участі у бойових діях на психоемоційний стан військових Збройних Сил України є важливою проблемою, оскільки військові зазнають надзвичайного фізичного та психологічного тиску під час бойових операцій. Ця ситуація створює необхідність дослідження та розуміння впливу бойових дій на

ЗМІСТ

Архипова Юлія Умови та особливості психологічної готовності юнаків до батьківства.....	3
Галело Тетяна Адаптація внутрішньо переміщених осіб як психологічна проблема	5
Грицюк Карина Вплив участі у бойових діях на психоемоційний стан військових збройних сил України	8
Данильченко Олександр Психологічні особливості впливу інтернет-технологій на студентську молодь.....	11
Дульнєва Анна Особливості емоційного самопочуття дітей під час війни.....	13
Ільчук (Смик) Олена Сутність поняття «емоційна стійкість» у психолого-педагогічних дослідженнях.....	15
Коновалов Артем Передумови психологічної реабілітації працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій в умовах війни.....	16
Косяк Тетяна Емоційна регуляція станів дітей дошкільного віку методом терапії іграшкою.....	20
Котяш (Ряба) Леся, Безлюдна Валентина Ставлення молоді до представників нетрадиційної орієнтації.....	22
Марковець Юстина Особливості психологічної готовності особового складу військ (сил) ЗСУ до участі в бойових діях	25
Мартинюк Ольга Шляхи подолання стресу в підлітковому віці	27
Маснюк Тетяна Психологічні особливості прояву тривожності в юнацькому віці під час війни	29
Масюк Василина Психодіагностика агресивності у молодшому підлітковому віці.....	32
Мацкевич Ольга Вплив емоційної сфери на активність особистості в юнацькому віці	33
Мельничук Оксана Психологічні аспекти інформаційного впливу на населення під час війни	36
Миронець Ірина Психологічні особливості емоційної сфери в підлітковому віці...	38
Натина Ганна Підходи до вирішення проблеми запобігання професійному вигоранню	41
Пантелюк Марія Психологічні особливості мотивації навчальної діяльності студентів	43

Панько Аліна Катерина Психологічні чинники вибору професії старшокласниками.....	46
.....	
Парчук Софія, Юрчук Олена Відновлення психічного здоров'я особистості засобами арт-терапії	48
Пацкова Галина Психологічні особливості реабілітації військовослужбовців, які пережили посттравматичний стресовий розлад (ПТСР).....	51
Пермінова Наталія, Яцюк Наталія Психологічні методи управління персоналом як чинник підвищення його ефективності.....	55
Поліщук Максим Особливості розвитку міжособистісної комунікації в юнацькому віці	57
Польняк Ольга Поняття «травматичного стресу» в психолого-педагогічній літературі та його особливості.....	59
Попружок Софія Специфіка корекції мовлення у дітей з ДЦП.....	62
Рожко Олена Особливості розвитку літературних здібностей в підлітковому та юнацькому віці.....	64
Солоп Тетяна, Піонтковська Діана Теоретичний аналіз розвитку національної самосвідомості студентської молоді.....	68
Стащук Анна Детермінація психоемоційної сфери особистості природними чинниками.....	71
Тадесв Гордій Роль невербальної комунікації в процесі продажу.....	76
Тулупов Сергій Подружня психологічна сумісність як фактор благополуччя і щастя родини	78
Хома Людмила Формування медіагігієни українського юнацтва у період війни	81
Чорноус Яна Класифікація синдрому дитячого аутизму.....	85
Шалівський Павло Особливості переживання дитиною кризи в сім'ї	90
Юдко Вікторія Сутність психологічної готовності особистості до участі у бойових діях та її детермінації	92
Юрчук Олексій, Кравчук Анна Дитячо-батьківські взаємовідносини як провідний чинник розвитку ідентичності дитини.....	94
Юрчук Олена, Рижа Мирослава Робота психолога закладу дошкільної освіти в умовах воєнного стану.....	96
Юрчук Олена, Стеблюк Яна Феномен життєстійкості у поглядах вітчизняних та зарубіжних вчених	99